

Vladimir Žumer, Valorizacija dokumentarnega gradiva za zgodovino, znanost in kulturo, Narodna i sveučilišna knjižnica, Ljubljana 1995, 241 str.

Knjiga koju prikazujemo, prerađen je i skraćen magistarski rad slovenskog arhivista V. Žumera. Osim općih i teoretskih obrazloženja, što je i neizbježno, prikazuje razvoj i problematiku valorizacije u Sloveniji nakon 1945. godine – točnije od sredine pedesetih godina. Djelo je koncipirano kronološki, uz prekide radi prikaza stručnih problema i obrazloženja. Poseban naglasak stavljen je na načela i kriterije, a od propisa, na uputstva za odabiranje, objavljena u Sloveniji nakon 1981. godine.

U dilemi između odabiranja i izlučivanja, autor **višim pojmom** smatra valorizaciju (iako kod toga nije uvijek i sasvim dosljedan). Nakon toga, navodi da su obje strane te dileme ustvari dva različita pristupa. Inače, između njih, čvrsto se opredjeljuje za pozitivan pristup. U vezi s tim, zanimljivo je spomenuti i njegovo mišljenje, da je "pozitivan način i postupak od 1981. godine u zakonodavstvu, teoriji i praksi uveden **samo** u Sloveniji". Za ostale republike bivše Jugoslavije navodi kako se "tom načinu vrlo polako približavaju" (konkretno, to se odnosi na Hrvatsku, Makedoniju i Srbiju). Ovo se, međutim, ne bi moglo prihvatiti u slučaju Hrvatske, u kojoj je takav "način i postupak" uveden još 1987. godine (Uputstvo o vrednovanju registraturne građe, *Narodne novine* br. 33/1987). Knjiga je, naime, nakon preuređivanja, objavljena 1995.

Što se tiče kriterija, autor se zalaže za konkretnu analizu gradiva – u svakoj situaciji posebno – uz upotrebu općih i posebnih načela. Smatra da nema apsolutnih kriterija i da u obzir dolazi jedino njihova **kompleksna primjena**, jer se oni "međusobno dopunjuju i isprepleću". Time se ne negira da u određenim situacijama postoje i jedini i odlučujući kriteriji. Uz to, posebno se naglašava i njihova **relativna vrijednost** – različita od situacije do situacije. Takvo stajalište, za koje se kaže da predstavlja osnovu moderne metodologije valorizacije, suprotstavlja se starijim metodama što se oslanjaju na subjektivnu ocjenu. U tom sklopu navodi, u njemačkoj literaturi često citiranu metodu "osjećaja arhivista vrhovima prstiju" (*Fingerspitzengefühl*).

Uzornom metodologijom autor smatra Schelenbergovu teoriju i praksu iz pedesetih godina, za koju kaže da doživljava renesansu. Nikako ne osporavajući vrijednost Schelenbergova dijela, u svakom slučaju iznenađuje što se ta teorija i praksa – stara blizu pedeset godina – navodi kao uzorna. Uz nju, posebno se ističe i sovjetska odnosno istočnoevropska, ako se odvoji njezin politički i ideološki sadržaj (na što se u više navrata upozorava).

Zanimljivo je također i stajalište o sistematizaciji kriterija. Nakon prikaza različitih pokušaja iz literature, autor zaključuje da sve takve sistematizacije – bez obzira na vrstu "**nisu opravdane ni potrebne**". Kao obrazloženje, citira se jedino Schelenberg i njegova preporuka da se postupa "s oprezom i zdravim razumom".

Postavlja se pitanje, nije li to onda u kontradikciji s odbačenim stajalištem o subjektivnoj ocjeni.

U tom sklopu, vrijedan spomena je i prikaz razrade načela prema Francku Bolesu, u knjizi "Arhivsko vrednovanje" iz 1991. godine. Elementi vrednovanja razvrstani su u tri glavne skupine: oni s obavijesnom vrijednošću, zatim s obzirom na troškove čuvanja i na kraju, s obzirom na službeno, državno i poslovno značenje. Svaka od tih skupina razrađuje se dalje detaljno.

Veću vrijednost imaju također i **specijalni osvrti** na valorizaciju po pojedinim djelatnostima i vrstama gradiva. Prema djelatnostima to su: organi uprave i samoupravne interesne zajednice, pravosudni organi, ustanove i poduzeća s područja gospodarstva, ustanove u društvenoj djelatnosti (školstvo, zdravstvo i kultura), bivše društvenopolitičke organizacije (DPO), društva, obitelji i pojedinci. Od vrsta gradiva to su: tehnička dokumentacija, audiovizualno gradivo (fotografija, film i RTV) i kompjutorski zapisi.

S obzirom na kompjutorske zapise, u prvom redu konstatira se da se u Sloveniji time još nisu počeli ozbiljnije baviti. Druga je važna konstatacija, da kod toga u obzir dolazi **jedino pozitívni pristup** – tj. određivanje konkretnih baza podataka i takve programske opreme, koja omogućuje i čuvanje i kompatibilnost. Kao upozorenje u tom pogledu, navodi se i činjenica da je većina tih baza, barem dok se nalaze u upotrebi, **neprekidno živa**, u smislu dopunjavanja, ažuriranja i sortiranja. Time se i zapis stalno mijenja, pa je u toj fazi doista teško ustanoviti stvarno stanje.

Upravo zbog toga, prisutna je i tendencija **oslanjanja na izlaznu reprodukciju** odnosno tzv. printanje baza podataka. Time se dobiva trajniji zapis, koji se osim toga može neposredno čitati, ali se s druge strane i dosta gubi (u njegovoj konačnoj izvedbi). Značajna je konstatacija, da zbog svega toga to nije ni dugoročno ni **stručno rješenje**. Isto vrijedi i za mikrofilm, kao izlaznu reprodukciju (npr. u okviru COM sustava). U ovom dijelu knjige navode se također i novija iskustva iz slovenske i inozemne literature. Uglavnom se radi samo o bibliografiji. Šire su prikazana jedino načela, što su ih u svom članku objavljenom u *Sodobnim arhivima* iz 1993, iznijeli Marijan Pivka i Miroslav Novak.

Vrijednost ovoga djela sastoji se u tome, što su na jednom mjestu sakupljena sva starija i novija iskustva na tom području.

Davorin Eržišnik

Floriano Grimaldi, Il libro lauretano (Secoli XV–XVIII). Loreto, Diocesi di Macerata Tolentino Recanati Cingoli Treia, 1994, 412 str. sa slikama.

Autor ove knjige, arhivist Povijesnog arhiva Svete kuće (Archivio storico Santa Casa, Loreto) nije nepoznat našoj javnosti. Na simpoziju pod zajedničkim naslovom